

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Дипломна робота
бакалавра

з теми: **“АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ (2015 – 2022 РР.)”**

Виконала: студентка IV курсу
спеціальності 014 Середня освіта
(Історія та правознавство)
денної форми навчання

Власюк Анастасія Віталіївна

Науковий керівник:

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії

Степанков Валерій Степанович

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Історіографія проблеми.....	6
1.2. Огляд джерел.....	11
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ЗДОБУТКИ І ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОВІДНОСИН У ПОЛІТИЧНІЙ ТА ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРАХ.....	14
2.1. Суть особливих відносин між країнами та вплив на них Брекзиту.....	14
2.2. Основні напрями англо-американського співробітництва у військовій галузі та сфері зміцнення європейської безпеки.....	25
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕР СПІВПРАЦІ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТА ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРАХ.....	37
3.1. Фінансово-торгівельні інтереси та механізми їх реалізації.....	37
3.2. Позиції і підходи щодо міжнародної політики з дотримання прав людини.....	49
Висновки до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми. Глобальні зміни в системі міжнародних відносин, які розпочалися ще наприкінці 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. у процесі розпаду системи біполярного світопорядку, упродовж останніх трьох десятиліть пройшли декілька етапів, що характеризувалися поступовою переоцінкою пріоритетів та підходів до реалізації власних інтересів і розбудови взаємодії усталеними провідними суб'єктами міжнародної політики, формуванням нових регіональних центрів міжнародного впливу.

На сучасному етапі розвитку системи міжнародних відносин такі зміни пов'язані з подальшою трансформацією зовнішньополітичних пріоритетів провідної світової держави США і виходом Європейського Союзу на арену глобальної політики як впливового актора. Вказані процеси поставили на порядок денний провідних держав Європи питання про необхідність адекватної реакції на комплекс змін в регіональному і глобальному полі безпеки. Серед них виділяється Велика Британія, перед якою за наявності ряду соціокультурних, політико-економічних і військово-політичних факторів тривалий час особливо гостро стояла проблема основних напрямів зовнішньої політики – американського і європейського. Ці напрями вже тривалий час стали визначальними для міжнародного статусу країни, активними чинниками внутрішньополітичного дискурсу, а упродовж двох десятиліть ХХІ ст. формують і визначають поведінку держави на міжнародній арені.

Союзнницькі відносини між США та Великобританією надзвичайно тривалі. Їх довговічності сприяли як бажання британської еліти зберегти вплив своєї країни на міжнародній арені після втрати імперії, так і зацікавленість США в сильному військовому союзнику, який володіє територіями в різних частинах світу, багато в чому розділяє з США ті самі цінності. Пройшовши ряд випробувань, особливі англо-американські відносини, як і раніше, значно впливають на взаємодію Вашингтона та

Лондона у військово-політичній та фінансово-економічній сферах як у двосторонньому форматі, так і на регіональному та глобальному рівнях.

Враховуючи військово-політичний та економічний потенціал обох країн, їх впливу в міжнародних організаціях та ролі в регіональних конфліктах, а також того факту, що їх союз – один із найстійкіших за останні десятиліття, аналіз співпраці Великобританії і США на міжнародній арені є необхідним та надзвичайно актуальним.

Об’єктом дослідження є двосторонні відносини між Великобританією та США упродовж другої половини 10-х – початку 20-х р. ХХІ ст.

Предметом дослідження є співпраця Лондону і Вашингтону у військово-політичній та фінансово-економічній сферах, а також їх співробітництво у ключових міжнародних організаціях та позиція щодо низки актуальних питань сучасності.

Хронологічні межі охоплюють 2015 – 2022 рр., що зумовлено змінами в системі міжнародних відносин у зв’язку з курсом Великої Британії на вихід з ЄС та його впливом на характер відносин з Вашингтоном і Брюсселем.

Географічні межі охоплюють територію Великої Британії і США, а також ЄС станом на визначений в роботі період часу.

Мета роботи – з’ясувати й висвітлити характер і особливості англо-американських відносин упродовж 2015 – 2022 рр. та їх вплив на сучасний стан міжнародних відносин.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- охарактеризувати історіографію та джерельну базу дослідження;
- розкрити історичний контекст розвитку “особливих відносин” між Великою Британією і США та вплив на їх характер Брекзиту;
- висвітлити взаємовідносини Лондона і Вашингтона у військовій та безпековій сферах;
- з’ясувати характер співпраці в економічній сфері;
- проаналізувати позиції і підходи обох держав щодо міжнародної політики з дотримання прав людини.

Методи дослідження. Основу роботи становлять історичні методи дослідження. Зокрема, використано історико-генетичний метод, який допоміг простежити динаміку військово-політичного співробітництва Великої Британії і США та їхню взаємодію у багатосторонніх форматах. Історико-порівняльний метод дав можливість зіставити позиції обох держав щодо основних проблем сучасних міжнародних відносин та охарактеризувати їх взаємодію в ООН, НАТО та ЄС. Історико-системний метод дозволив сформулювати цілісну картину й унікальність особливих відносин між Великою Британією і США в контексті їх взаємодії в різних сферах.

Метод критичного аналізу документів забезпечив порівняння даних про одну й ту саму подію в різних джерелах, що дозволило зберегти об'єктивність викладу матеріалу.

Апробація результатів роботи відбувалася під час виступу на студентській звітній науковій конференції, а також під час попереднього захисту магістерських робіт на засіданні кафедри всесвітньої історії (17 травня 2022 р.). Підготовлено і подано до студентського збірника наукових праць статтю “Історичний контекст розвитку “особливих відносин” між Великою Британією і США та вплив на їх характер Брекзиту”.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її матеріали можуть використовуватися здобувачами вищої освіти для підготовки до семінарських занять з курсу “Новітня історія країн Європи та Америки”, написання курсових і дипломних робіт, а також в навчальному процесі викладання всесвітньої історії у закладах загальної середньої освіти.

Структура роботи відповідає визначеній меті та основним завданням дослідження і складається зі вступу, трьох розділів (поділених на окремі підрозділи), висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи – 69 сторінок, обсяг основної частини – 60 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отже, історична специфіка зовнішньої політики Великої Британії змушувала всі її уряди з другої половини ХХ ст. менш чи більш успішно балансувати між її європейським та американським напрямками. Англо-американські відносини стали одним з визначальних чинників європейської політики держави, проблемою і суперечністю, адже вони її завжди водночас стимулювали і стримували.

Зміна контексту відносин між Великою Британією і США на рубежі ХХ – ХХІ ст. призвела до коригування їх завдань, серед яких головними стали збереження єдності Заходу в умовах трансформацій системи міжнародних відносин, розвитку міжнародного політичного впливу ЄС, російської агресії в Європі і світі. Логіка розвитку міжнародних відносин диктувала необхідність поступового, але рішучого перегляду стереотипів зовнішньої політики королівства на європейському напрямі, наслідком якого мали б стати не ситуативно-тактичні популістські кроки, а здатність реально очолити об'єднавчі процеси європейських держав та інституцій через стратегічні пропозиції комплексного розвитку колективної безпеки. Тим більше, що саме Велика Британія має для цього необхідні ресурси.

Однак зовнішня політика уряду Д. Кемерона довела протилежне – нездатність чи небажання британського уряду взяти на себе відповідальність за розвиток регіональної інтеграції в умовах кризи на догоду вузькопартійним короткостроковим інтересам. Уряд Д. Кемерона намагався нестандартно для історичного досвіду Британії розв'язати проблему основних напрямів її зовнішньої політики шляхом проявів ізоляціонізму у відносинах і з ЄС, і з США. Вихід королівства з ЄС формально нівелює її.

Аналіз історичного досвіду британської зовнішньої політики засвідчує, що проблема пріоритетності головних векторів міжнародної взаємодії цієї держави може бути вирішена не стільки в площині перспективи вибору між ними, скільки у зміні акцентів на користь посилення регіонального

зосередження її політичних, економічних і військових зусиль в Європі при збереженні тісних зв'язків з США.

Упродовж минулого десятиліття спостерігалось об'єктивне зменшення ролі американо-британських стратегічних відносин для Вашингтона. Відбувалося певне зменшення значення США для Великої Британії як союзника, який має власні численні внутрішні і зовнішні проблеми та інтереси, часто далекі від європейських. Міжнародні умови підвищують рівень готовності Вашингтона надати безпрецедентне сприяння автономному розвитку європейських військово-політичних ресурсів.

Англо-американські відносини могли б стати стимулом до поглиблення євроінтеграції Великої Британії, яка як найбільш вірогідний лідер ЄС у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони мала можливість перебувати в епіцентрі оновленого трансатлантичного поля безпеки. Однак її керівництво продемонструвало інший курс, що призвело до початку процесу виходу з ЄС. Така політика призвела до негативних наслідків для міжнародного статусу королівства. Невизначеність щодо європейської політики адміністрації президента Д. Трампа, який підтримав вихід Британії з ЄС, і готовності США далі нести тягар фінансування НАТО роблять зовнішньополітичні позиції Великої Британії вразливими і непевними.

У зв'язку з процесом "Brexit" "особливі відносини" втрачають своє історичне значення для Лондона у його політиці щодо євроінтеграції і безумовно для Вашингтона. Подальший процес скорочення американської присутності в Європі і непевність перспектив НАТО, за умови неможливості Великої Британії перебрати на себе роль одного з лідерів європейської політичної інтеграції і гаранта регіональної безпеки, може призвести англо-американські відносини до рівня простих партнерських.

Вихід Великої Британії з ЄС може або поглибити асиметричний характер відносин об'єднання з США у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони, або надати нового імпульсу співпраці держав ЄС. У цьому виборі криється одна з головних проблем завершення процесу формування сучасної

системи європейської безпеки, який триває від кінця “холодної війни”. Реалізація одного з сценаріїв залежатиме від бажання і спроможності самих європейців розвивати інтеграцію у цій сфері, а позиція Великої Британії уже не буде вирішальною.

Американо-британські “особливі відносини” за умови їх збереження матимуть визначальний вплив на міжнародні позиції країни лише у випадку реалізації першого сценарію, за якого “Brexit” може розглядатися як складова процесу збереження ключової ролі НАТО в забезпеченні європейської безпеки, особливо у випадку загострення проблем єдності і солідарності держав-членів ЄС внаслідок ризиків приходу до влади популістських євроскептичних політичних сил та посилення зовнішніх дезінтегрційних факторів в окремих країнах ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

1. Боже, бережи королеву: яким буде для Британії життя після Брекзїт // Апостроф.2020.1 лютого. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/world/2020-02-01/boje-hrani-korolevu-britaniya-razvelas-s-evrosoyuzom---chto-dalshe/30701>
2. Британія підготувала новий пакет військової підтримки: протитанкова зброя і гроші для ЗСУ // ТСН. Світ. 24.03.2022. URL: <https://tsn.ua/svit/britaniya-pidgotuvala-noviy-paket-viyskovoyi-pidtrimki-protitankova-zbroya-i-groshi-dlya-zsu-2018242.html>
3. Brexit – найбільша зовнішньополітична помилка в післявоєнній історії, – експікер парламенту Британії Берков // Цензор.Нет. 7 листопада 2019. URL: https://m.censor.net.ua/ua/news/3158282/brexit_nayibilsha_zovnishnopolitychna_pomylka_v_pislyavoyenniyi_istoriyi_eksspiker_parlamentu_brytaniyi?fbclid=IwAR02Hlp_RQh0rlGsDX26D8sohyV75Lx16alzikqb0UKiuSd3ADHLn7XEzXw
4. «Десять главных предвыборных обещаний Трампа» // РИА новости. 2016. URL: <https://ria.ru/analytics/20161109/1480990161.html>
5. П'яти по-англійськи: 7 найвідчутніших наслідків виходу з ЄС власне для Британії // Новое время. 24 червня 2016. URL: <https://nv.ua/ukr/publications/pidstupnij-albion-7-najbilsh-vidchutnih-naslidkiv-dlja-britaniji-pislja-vihodu-z-jes-156274.html>
6. «One year of Trump: How the administration changed American foreign policy» (Один рік Трампа: як адміністрація змінила американську зовнішню політику) // The Washington Post. 2017. URL: https://www.washingtonpost.com/graphics/2017/world/trump-shiftingalliances/?noredirect=on&utm_term=.2cdf35028816
7. Павлюк О., Галка Н. Військова допомога Україні на тлі загрози з боку Росії. Які країни допомагають озброюватися // Суспільне-Новини. 04

- лютого 2022. URL <https://suspilne.media/201353-vijskova-dopomoga-ukraini-na-tli-zagrozi-z-boku-rosii-hto-i-ak-dopomogae-ozbrouvatisa/>
8. Стець А. Британія не рекомендує Києву поки що укласти угоду з Росією//ZAXID.NET.1квітня2022.URL:https://zaxid.net/britaniya_ne_rekomenduye_kiyevu_poki_shho_ukladati_ugodu_z_rosiyeyu__the_times_n1539965
 9. The indispensable ally? US, NATO and UK Defence relations inquiry (Незамінний союзник? Оборона США, НАТО та Великобританії: запит про відносини) // UK Parliament. 2017. URL: <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/defencecommittee/inquiries/parliament-2015/inquiry5/publications/>
 - 10.Трамп выманивает Британию из ЕС обещанием торговой сделки. Четыре причины ему не верить // BBC NEWS. 2019. 25 августа. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-49467036>

ЛІТЕРАТУРА

- 11.Алешин А. А., Кислицын С. В. Брекзит и будущее “особых отношений” США и Великобритании // Вестник Московского университета. Серия 25: Международные отношения и мировая политика. 2019. Т. 11. № 1. С. 138–171. URL: <https://www.imemo.ru/publications/info/brekzit-i-budushtee-osobih-otnosheniy-ssha-i-velikobritanii>
- 12.Ананьева Е. В. Итоги правления Терезы Мэй // Итоги правления Терезы Мэй: сб. ст. / [отв. ред. Е. В. Ананьева]. Москва: ИЕ РАН, 2019. С.21.35.URL:<https://www.instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/364.pdf>
- 13.Ананьева Е. В., Каневский П. С. Брекзит-1 и Брекзит-2: Британия и США меняют парадигму? : монография. Москва: Ин-т Европы РАН, 2016.72с.URL:<http://www.instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/334.pdf>

14. Балаян А. В. Феномен англо-американских «Особых отношений» и его влияние на международные политические процессы в конце XX – XXI вв. // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. 2016. С. 1-12. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/fenomen-anglo-amerikanskih-osobyh-otnosheniy-i-ego-vliyanie-na-mezhdunarodnye-politicheskie-protsessy-v-kontse-xx-xxi-vv.pdf>
15. Батюк В. И. Иракский синдром: военная политика США на современном этапе // США и Канада: экономика, политика, культура. 2015. № 2. С. 17–31.
16. Бжезінський З. Велика шахівниця / Пер. з англ. О. Фешовець. Харків: Ранок, 2018. 288 с.
17. Гарбузов В. Н. Американские консервативные волны // США и Канада: экономика, политика, культура. 2016. № 5. С. 3–17.
18. Гончар Б., Яковенко Н. Сполученні Штати в системі зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії – еволюція «особливості» // Дослідження світової політики: Зб. наук. пр. Вип. 13. Київ: ІСЕМВ, 2000. С. 3–12.
19. Громько Ал.А. Великобритания: новая политическая ситуация // Современная Европа. 2016. № 2. С. 56–60.
20. Громько Ал. А. Расколотый Запад: последствия для Евроатлантики // Современная Европа. 2018. №. 4. С. 5–16.
21. Грубінко А. Америко-британські відносини та участь Великої Британії у політиці безпеки Європейського Союзу в контексті процесу «Brexit» // Європейська політика США. 2018. С. 85-97. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/7-Hrubinko.pdf>
22. Грубінко А. В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990–2016 рр.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 640с. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Монографія%20Грубінко=вектор.pdf>

23. Грубінко А. В., Мартинов А. Ю. Європейський Союз після Brexit: продовження історії. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 258 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42066/1/Грубінко%2C%20Мартинов%20монографія.pdf>
24. Грубінко А. Конфліктогенний потенціал Брекзиту: національний, регіональний і глобальний виміри // Україна дипломатична. 2020. Вип. 21. С. 803-821. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/70.pdf>
25. Грубінко А. В. Участь Великої Британії у європейській політичній інтеграції: між атлантизмом та європеїзмом // Європейські історичні студії. 2015. № 1. С. 6–17.
26. Жигайло В. М. Пріоритети новітньої політики Дональда Трампа // Науковий журнал “Політикус”. 2019. Випуск 3. С. 23-26. URL: http://politicus.od.ua/3_2019/4.pdf
27. Капитонова Н. К. Великобритания в мировой политике // Страны и регионы в мировой политике: В двух томах. Том 1: Страны Европы и Америки: Учебник для вузов / Под ред. В. О. Печатнова, Д. В. Стрельцова. Москва: Издательство «Аспект Пресс», 2019. С. 184 – 220. URL: <https://fund.mgimo.ru/news/strany-i-nbsp-regiony-mira-v-nbsp-mirovoy-politike-tom-nbsp-1-evropa-i-nbsp-amerika>
28. Капитонова Н. К. Отношения Великобритании с Соединёнными Штатами Америки // Дилеммы Британии: поиск путей развития / под ред. Ал. А. Громько, Е. В. Ананьевой. Москва: Весь мир, 2014. С. 268-296. URL: <https://www.vesmirbooks.ru/books/catalog/political/2374/>
29. Капитонова Н. К., Романова Е. В. История внешней политики Великобритании в XIX – XXI вв.: учебник. Москва: Международные отношения, 2016. 840с. URL: https://mgimo.ru/library/publications/istoriya_v_neshney_politiki_velikobritanii/
30. Капитонова Н. К. Уйти по-английски // МГИМО Университет. 2016. 28 июня. URL: <http://mgimo.ru/about/news/experts/uyti-po-angliyski/>

31. Козин В. П. Евросоюз сделал новый шаг к развитию связей с НАТО // Центр военно-политических исследований. 2017. 16 ноября. URL: <http://eurasian-defence.ru/?q=eksklyuziv/evrosoyuz-sdelal-novyy-shag-k>
32. Лазарева Е.В., Берстенева А.А. Великобритания в ЕС: вступление, отступление, Брексит // Вестник Томского государственного университета. 2018. № 435. С. 127–134. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/velikobritaniya-v-es-vstuplenie-otstuplenie-breksit.pdf>
33. Лакішик Д. М. Еволюція безпекової стратегії США в європейському регіоні // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. 2014. Випуск 120. С. 73–83. URL: https://elibrary.ivinas.gov.ua/4040/1/apmv_2014_120%281%29__9.pdf
34. Лимар М. Ю. Європейський вектор зовнішньої політики адміністрації Б. Обама // Грані. 2014. № 8. С. 131-137. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/607-Article%20Text-1193-1-10-20161028%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/607-Article%20Text-1193-1-10-20161028%20(1).pdf)
35. Ломакин В. К. Британия в мировой экономике. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. 407с. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Британия_в_мировой_экономике._Учеб._пособие._Гриф_УМЦ_Профессиональный_учебник._\(Серия_Magister\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Британия_в_мировой_экономике._Учеб._пособие._Гриф_УМЦ_Профессиональный_учебник._(Серия_Magister).pdf)
36. Макаренко Є. Безпекові стратегії США за президентства Б. Обама // Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2: зб. матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. Львів: Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 71-80. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II%20(1).pdf)
37. Минаев М. В. Американо-британское оборонное партнерство в первой декаде XXI века // Индекс безопасности. 2009. Т. 15. №3-4 (90-91). С.

- 69–82. URL:
<http://www.pircenter.org/media/content/files/0/13407255190.pdf>
38. Никитин А. И. Миротворчество ООН: обновление принципов, реформирование практики // *Мировая экономика и международные отношения*. 2016. № 3. С. 16–26.
39. Олійник О. В. Еволюція сутності американо-британських «особливих» відносин // *Збірник наукових праць “Політологічні студії”*. 2010. Вип. 1. С. 42–51. URL:
<http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38776/05-Olijnyk.pdf?sequence=1>
40. Павлюк М. Позиція США щодо політики ЄС у сфері безпеки та оборони // *Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство*. Ч. 2: зб. матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. Львів: Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 211-215. URL:
[file:///C:/Users/Admin/Downloads/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II%20(1).pdf)
41. Печатнов В. О. США в мировой политике // *Страны и регионы в мировой политике: В двух томах. Том 1: Страны Европы и Америки: Учебник для вузов / Под ред. В. О. Печатнова, Д. В. Стрельцова*. Москва: Издательство «Аспект Пресс», 2019. С. 18-55. URL:
<https://fund.mgimo.ru/news/strany-i-nbsp-regiony-mira-v-nbsp-mirovoy-politike-tom-nbsp-1-evropa-i-nbsp-amerika>
42. Печатнов В. О. Феномен Трампа и американская демократия // *Международные процессы*. 2017. Том 15. № 1. С. 13-34. URL:
https://elibrary.az/docs/jurnal/jrn2017_1228.pdf
43. Печуров С. Л. *Англо-саксонская модель “особых отношений”: история и современность*. Москва: Издательство Московского Университета,

2015. 240 с. URL: <https://usacanada.jes.su/s268667300000617-8-1-ru-83/?sl=en>
44. Печуров С. Л. Концепция «англо-саксонской исключительности» в американской идеологии: истоки и развитие // США и Канада: экономика, политика, культура. 2011. № 1. С. 61–79.
45. Печуров С. Л. США – Великобритания: в русле «особых отношений» // США и Канада: экономика, политика, культура. 2012. №2. С. 71–84.
46. Печуров С.Л. США – Великобритания: от войны к союзу (исторический очерк) // США и Канада: экономика, политика, культура. 2011. № 6. С. 49–65.
47. Печуров С. Л. США – Великобритания: от войны к союзу (исторический очерк) // США и Канада: экономика, политика, культура. 2011. № 8. С. 63–74.
48. Печуров С. Л. США – Великобритания: сто лет «особых отношений» // США и Канада: экономика, политика, культура. 2012. № 7. С. 45–60.
49. Печуров С. Л. США – Великобритания: сто лет «особых отношений» // США и Канада: экономика, политика, культура. 2012. № 10. С. 67–86.
50. Пик С. М. США – Велика Британія: «особливі відносини». Київ: Знання, 2006. 283 с.
51. Погорська І. І., Лакішик Д. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама в контексті американського глобального лідерства // Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Київ: КиМУ, 2017. Вип. 2. С. 179–192. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/13-Pogorska.pdf>
52. Поліна Є. Р., Прихненко М. І. Європейська політика Дональда Трампа // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 2 / Ред. кол. Хаджинов І. В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 105-109. URL:

- file:///C:/Users/Admin/Downloads/9163-Текст%20статті-18308-1-10-20201110.pdf
53. Портанский А. П. Дональд Трамп: отход от принципов своих предшественников // Глобальная экономика и политика. 2020. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/ТрампСеред0219.pdf
54. Правительство Т. Мэй – год у власти. Досрочные выборы 2017 г. / [отв. ред. Е. В. Ананьева]. Москва: Ин-т Европы РАН, 2017. 140 с. URL: <http://www.instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/344.pdf>
55. Рогов С. М., Рогова Н. В. Выборы 2016 года в США: итоги и перспективы // США и Канада: экономика, политика, культура. 2017. № 2. С. 20–38.
56. Страны и регионы в мировой политике: В двух томах. Том 1: Страны Европы и Америки: Учебник для вузов / Под ред. В. О. Печатнова, Д. В. Стрельцова. Москва: Издательство «Аспект Пресс», 2019. 416 с. URL: <https://fund.mgimo.ru/news/strany-i-nbsp-regiony-mira-v-nbsp-mirovoy-politike-tom-nbsp-1-evropa-i-nbsp-amerika>
57. США: возможности и пределы экономического и политического лидерства. В 2-х тт. / Отв. ред. Ф.Г. Войтоловский, Э.В. Кириченко. Москва: ИМЭМО РАН. Т.1 / Отв. ред. Э.В. Кириченко. Москва: ИМЭМО РАН, 2016. 240 с. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/2016_041.pdf
58. Феномен Трампа : монография / под ред. А.В. Кузнецова ; Ин-т науч. информ. по обществ. наукам. Москва : ИНИОН, 2020. 642 с. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/oglavlenie_vvedenie_glava_1_1.pdf
59. Харитоновна Е. М.«Мягкая сила» Великобритании. Москва: ИМЭМО РАН, 2018. 139 с. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?ogbl#inbox?projector=1>
60. Хахалкина Е. “Глобальная Британия”: от идеи к воплощению // Современная Европа. 2021. № 1. С. 21–32. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Khakhalkina-1-21.pdf

61. Ход, итоги и последствия всеобщих парламентских выборов 2015 г. в Великобритании / [под ред. Е. В. Ананьевой]. Москва: Ин-т Европы РАН, 2015. 148 с. URL: <http://instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/319.pdf>
62. Чумак К. О. Зовнішньополітичні пріоритети США у період другої адміністрації Барака Обама // INTERNATIONAL RELATIONS, PART "POLITICAL SCIENCES". 2017. № 16. URL: <file:///F:/Навчальні%20дисципліни,%20які%20викладаю%20по%20кафедрі/Дипломні%202020-2021%20н.р/Вл.%20Н/3297-12122-1-PB.pdf>
63. Шевчук О. Зовнішньополітичні пріоритети США напередодні президентських виборів 2016 р. // Американська історія та політика: науковий журнал. Київ, 2016. № 1. С. 192-199. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/12.-вересня-16-Перший-номер-Американістика.compressed.pdf>
64. Яковенко Н. Л. «Особливі відносини» як визначальний фактор британської ролі в Північноатлантичному альянсі // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 111. 2012. С. 12–23. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:e3HTxJz0nDIJ:journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/345/314+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>